

Příloha č. 3

Metodický pokyn k financování zvýšených nákladů na studium studentů se specifickými potřebami

Část 1

Metodika financování

Článek 1

Úvod

- (1) V Příloze č. 3 Pravidel je upraveno poskytování příspěvku VVŠ na podporu financování zvýšených nákladů (dále jen „příspěvek“) souvisejících se studiem studentů se specifickými potřebami (dále jen „studium SSP“) v akreditovaných studijních oborech/ programech.
- (2) Výši příspěvku na studium SSP Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „ministerstvo“) VVŠ stanoví na základě samostatně zasláného požadavku – „Kvantifikace výkonů VVŠ v oblasti studia SSP“ (dále jen „požadavek“). Náležitosti tohoto požadavku jsou uvedeny v článku 2.
- (3) Příspěvek na studium SSP bude VVŠ poskytnut na základě následné žádosti o poskytnutí příspěvku (splňující podmínky § 14 rozpočtových pravidel a obsahující konkrétní částku příspěvku) v rámci **Rozhodnutí**. V příloze Rozhodnutí bude uvedena částka a vymezen účel, na který je příspěvek na studium SSP dané VVŠ poskytnut.
- (4) Příspěvek je vysokým školám poskytován na plnění povinností vyplývajících z ustanovení § 21 písm. e) zákona o vysokých školách a při naplňování kvalitativních požadavků v této oblasti vyplývajících z nařízení vlády č. 274/2016 Sb., o standardech pro akreditace ve vysokém školství.
- (5) VVŠ zajistí finanční prostředky na financování zvýšených nákladů souvisejících se studiem SSP i z jiných zdrojů, než je příspěvek na studium SSP.

Článek 2

Náležitosti požadavku „Kvantifikace výkonů VVŠ v oblasti studia SSP“

- (1) Samostatný písemný požadavek VVŠ „Kvantifikace výkonů VVŠ v oblasti studia SSP“ podepisuje rektor.
- (2) Požadavek vždy obsahuje též tyto údaje:
 - a) název VVŠ,
 - b) počet studentů se specifickými potřebami v jednotlivých kategoriích (viz část 2, čl. 2 a 3 této přílohy) a zvýšenou nákladovost studia danou kombinací konkrétní kategorie studenta se specifickými potřebami a studovaného oboru (viz část 2 a 3 této přílohy),
 - c) prohlášení, že VVŠ má vytvořeny podmínky k zajišťování studia SSP (viz část 4, čl. 2 této přílohy), zejména
 - i. garantuje minimální technické a technologické zázemí a jeho přístupnost studentům se specifickými potřebami,
 - ii. je schopna garantovat poskytování služeb uspokojujících specifické potřeby studentů se specifickými potřebami,
 - iii. činí a trvale dodržuje základní organizační opatření (definovaná i prostřednictvím vnitřních předpisů) jednoznačně vymežující způsob zabezpečování studia SSP,
 - iv. zveřejňuje výstupy poskytnutých služeb tam, kde je veřejná dostupnost výstupu součástí minimálního standardu dané služby (viz část 4 této přílohy)
 - d) charakteristiku a rozsah opatření zajišťovaných v souvislosti se studiem SSP,
 - e) informace předepsané v Tabulkách č. 1 a 2 uvedených v závěrečné části této přílohy.
- (3) Požadavek se ministerstvu předkládá v době od 1. listopadu do 30. listopadu roku n-1.

- (4) Rozhodným datem pro zjištění počtu studentů a jejich vykázání v rámci kvantifikace výkonů VVŠ v oblasti studia SSP je 31. říjen roku n-1.
- (5) Student může být zahrnut do evidence, z níž vychází kvantifikace výkonů VVŠ v oblasti studia SSP, pouze na základě uznatelného dokladu, kterým je:
 - a) doklad o zdravotním postižení ve smyslu § 67 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, nebo
 - b) doklad o invaliditě libovolného stupně ve smyslu § 39 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, nebo
 - c) průkaz osoby se zdravotním postižením libovolného stupně ve smyslu § 34 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, nebo
 - d) doklad o specifické poruše učení zjištěné na základě výsledků získaných obecně dohodnutou diagnostikou specifických poruch učení¹⁹, nebo
 - e) doklad o poruše autistického spektra zjištěné na základě komplexního vyšetření klinickým psychologem, nebo
 - f) lékařská zpráva o výsledcích odborného lékařského vyšetření v případě osob, které se nemohou prokázat doklady uvedenými výše v písm. a) až e), nebo
 - g) rozhodnutí Asociace poskytovatelů služeb studentům se specifickými potřebami na VVŠ (AP3SP) v těch případech, kdy se z objektivních důvodů nemůže osoba uvedená níže v části 2, čl. 3, odst. 1–6 dočasně prokázat doklady uvedenými výše v písm. a) až c), nebo pokud nebyla uznána způsobilou pro získání těchto dokladů, přitom však AP3SP potvrdí, že dopad jejího postižení na finanční náročnost studia odpovídá vznášenému požadavku.
- (6) Student, splňující podmínky dle odst. 5, může být zahrnut do evidence, z níž vychází kvantifikace výkonů VVŠ v oblasti studia SSP, pouze na základě výsledků funkční diagnostiky uvedených v evidovaném dokladu (viz část 2, čl. 1, odst. 3 této přílohy).

Článek 3 Hodnocení požadavku

- (1) Ministerstvo posuzuje požadavky zejména z hlediska splnění formálních náležitostí, věcné úplnosti a oprávněnosti uplatněných výkonů.
- (2) Výše příspěvku na studium SSP pro příslušnou VVŠ bude ministerstvem stanovena na základě kvantifikace výkonů všech VVŠ při zajišťování studia SSP následovně:

Počet studentů v jednotlivých kategoriích podle části 2 této přílohy (kategorie studentů se specifickými potřebami) vynásobený částkami kvantifikujícími zvýšenou nákladovost studia SSP a poměrovými koeficienty vyjadřujícími náročnost zajišťování studia v závislosti na kategorii studenta se specifickými potřebami a studovaném oboru/programu (podle části 3 této přílohy) určí výslednou hodnotu zvýšených nákladů na studium SSP dané VVŠ. Studenti s kombinovaným postižením budou uvedeni v každé kategorii, která jim byla funkční diagnostikou přiznána, ovšem s hodnotou 0,9. Dále se bude výše příspěvku na jejich studium vypočítávat shodně s ostatními studenty se specifickými potřebami.
- (3) Pokud částka za všechny VVŠ převyší prostředky stanovené ministerstvem na příspěvek na studium SSP, budou zjištěné objemy zvýšených nákladů na studium SSP jednotlivých VVŠ jednotně redukovány v poměru hodnot: zjištěná částka za VVŠ a celkový objem příspěvku stanovený ministerstvem. Celkovou částku příspěvku na studium SSP pro VVŠ na příslušný kalendářní rok ministerstvo stanoví na základě rozpočtových možností své kapitoly státního rozpočtu.
- (4) K posuzování požadavků může ministerstvo přizvat i další odborné subjekty, které nejsou jeho součástí. Ministerstvo je oprávněno kontrolovat podklady, na jejichž základě poskytne příspěvek na studium SSP, i po ukončení hodnocení požadavku.

¹⁹Viz samostatné heslo v části 4, čl. 6 této přílohy.

Článek 4 Ostatní ustanovení

- (1) VVŠ, která se uchází o poskytnutí příspěvku na studium SSP, je povinna vést o zajišťování studia SSP průběžnou vnitřní evidenci, jejíž součástí jsou údaje identifikující studenty se specifickými potřebami (zpracovávají se s jejich předchozím písemným informovaným souhlasem). V případě poskytnutí a čerpání příspěvku je VVŠ pro účely kontroly využití poskytnutých prostředků povinna uvedenou evidenci uchovávat po dobu alespoň tří let následujících po uplynutí kalendářního roku, pro který byl příspěvek VVŠ na studium SSP poskytnut.

Část 2

Kategorie studentů se specifickými potřebami pro účely financování zvýšených nákladů spojených se zajišťováním studia těchto studentů

Článek 1 Východiska vymezení kategorií

- (1) **Kategorie studentů se specifickými potřebami** vzniklými v interakci zdravotního postižení nebo zdravotního stavu studenta a studijního prostředí vycházejí výhradně z aspektů relevantních pro studium na vysoké škole a zohledňují jejich finanční dopad. Medicínské hledisko je bráno v potaz jako vstupní informace kvůli základní objektivitě specifických potřeb studenta, zatímco rozhodujícím aspektem pro zařazení do některé z níže uvedených kategorií je funkční princip.
- (2) **Funkčním principem** vymezení jednotlivých kategorií se rozumí takový přístup, při němž není rozhodující samotná lékařská diagnóza, ale její praktický dopad na činnosti související se studiem konkrétního oboru/programu. Dopad objektivně doloženého zdravotního postižení nebo zdravotního stavu konkrétního studenta na aktivity nezbytné pro studium zvoleného oboru/programu je předmětem funkční diagnostiky. Tím je také dáno, že se v přehledu neobjevují některé kategorie, které se z jasných lékařských důvodů jako samostatné obvykle vyčleňují, neboť aplikováním zvoleného principu by mělo být vždy možné jejich funkční dopad (např. související pohybové nebo neurologické postižení) promítnout do některé z uvedených kategorií. Klasifikace také nepracuje s kategorií kombinovaná postižení – pro objektivní stanovení finanční náročnosti studia jsou studenti, u nichž se sbíhají funkční dopady více postižení, zařazováni do více relevantních kategorií (viz část 1, čl. 3, odst. 2 této přílohy).
- (3) **Funkční diagnostikou** se rozumí posouzení specifických potřeb studenta, pomocí něhož VVŠ vymezuje funkční dopad objektivně doloženého zdravotního postižení na aktivity nezbytné pro studium zvoleného oboru/programu, a to nikoliv na základě prohlášení uchazeče nebo pouze na základě dokladů uvedených v části 1, čl. 2, odst. 5, písmeno a) až g) této přílohy.

Funkční diagnostika předchází zahájení výuky v 1. semestru studia (pokud ke vzniku specifických potřeb nedošlo u studenta dodatečně). Jejími přirozenými účastníky jsou student se specifickými potřebami, odborné servisní pracoviště a případně — s ohledem na dodržení požadavků zvoleného oboru/programu — zástupce fakulty. Její součástí je ověření minimálních kompetencí studentů a výsledkem je stanovení komunikačních, pracovních a organizačních postupů, které je nutné během studia volit.

Pro potřeby přijímacího řízení, příp. dalších aktivit předcházejících vlastnímu studiu se funkční diagnostika provede obdobně a v míře přiměřené situaci.

Článek 2 Kategorie studentů se specifickými potřebami

A. Student se zrakovým postižením

A1. uživatel zraku

- A2. uživatel hmatu/hlasu
- B. Student se sluchovým postižením
 - B1. uživatel mluveného jazyka
 - B2. uživatel znakového jazyka
- C. Student s pohybovým postižením
 - C1. s postižením dolních končetin
 - C2. s postižením horních končetin
- D. Student se specifickými poruchami učení
- E. Student s poruchou autistického spektra
- F. Student s jinými obtížemi, vymezenými níže v části 2, čl. 3, odst. 9

Článek 3 **Vymezení kategorií studentů se specifickými potřebami**

- (1) Uživatel zraku (A1)

Student, jehož zraková vada stále umožňuje práci zrakem (a to i s textem), s běžnými formáty dokumentů, včetně vizuálních. Úprava obrazu spočívá ve zvětšování nebo jiných změnách optického charakteru, není třeba využívat odečítače obrazovky.
- (2) Uživatel hmatu / hlasu (A2)

Student, který pracuje buď s hmatově tištěnými dokumenty, nebo s odečítači obrazovky (v kombinaci s hmatovým displejem nebo hlasovým výstupem), a tedy vyžaduje editovatelný formát textového dokumentu, příp. dokument obsahově i formálně adaptovaný.
- (3) Uživatel mluveného jazyka (B1)

Student se sluchovým postižením, který v interpersonální komunikaci preferuje mluvený jazyk (tzn. nejčastěji češtinu) v mluvené nebo psané podobě.
- (4) Uživatel znakového jazyka (B2)

Student se sluchovým postižením, který v interpersonální komunikaci preferuje znakový jazyk (tzn. nejčastěji český znakový jazyk).
- (5) Student s postižením dolních končetin (C1)

Student, který – s ohledem na své pohybové postižení – ke svému samostatnému pohybu nezbytně potřebuje a využívá dalších osobních zařízení, ať už se jedná o opěrné hole, nebo mechanické či elektrické vozíky.
- (6) Student s postižením horních končetin (C2)

Student, který je schopen horními končetinami vykonávat jen v omezené míře nebo za použití speciálních pomůcek či modifikovaných postupů činnosti, které se se studiem běžně spojují, jako je pořizování poznámek vlastní rukou, příp. i na klávesnici, manipulace s předměty a zařízeními, které jsou nezbytné pro plnění studijních povinností (fyzické knihy, psací potřeby, přístrojová technika atd.), příp. manipulace s předměty běžné denní potřeby.
- (7) Student se specifickými poruchami učení (D)

Student, kterému dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, příp. často souběžně se vyskytující poruchy pozornosti objektivně brání standardním způsobem plnit studijní povinnosti.
- (8) Student s poruchou autistického spektra (E)

Student, kterému neurovývojová porucha autistického spektra, včetně Aspergerova syndromu, objektivně brání standardním způsobem plnit studijní povinnosti.
- (9) Student s jinými obtížemi (F)

Student, kterému jiná psychická porucha či obtíž, včetně neautistických neurovývojových poruch, tj. narušených jazykových, řečových a jiných komunikačních schopností, nebo

Č. j. MSMT-351/2021-2

chronické somatické onemocnění objektivně brání standardním způsobem plnit studijní povinnosti.

Část 3

Kvantifikace zvýšených nákladů na studium SSP pro jednotlivé kategorie studentů

Kategorie studentů	Částka zvýšených nákladů (v Kč)	Koeficient 0,7	Koeficient 1	Koeficient 1,5
[A1] Uživatel zraku	70 000	Filologie (9) Filozofie, religionistika a teologie (10) Neučitelská pedagogika (19) Politické vědy (20) Právo (22) Sociologie (25) Učitelství (30) Vědy o umění a kultuře (32)	Ekonomické obory (5) Lesnictví a dřevařství (16) Sociální práce (24) Tělesná výchova a sport; kinantropologie (28) Umění (31)	Architektura a urbanismus (1) Bezpečnostní obory (2) Biologie, ekologie a životní prostředí (3) Doprava (4) Elektrotechnika (6) Energetika (7) Farmacie (8) Fyzika (11) Historické vědy (12) Chemie (13) Informatika (14) Kybernetika (15) Matematika (17) Mediální a komunikační studia (18) Potravinářství (21) Psychologie (23) Stavebnictví (26) Strojírenství, technologie a materiály (27) Těžba a zpracování nerostných surovin (29) Vědy o zemi (33) Veterinární lékařství, veterinární hygiena (34) Všeobecné lékařství a zubní lékařství (35) Zdravotnické obory (36) Zemědělství (37)

Kategorie studentů	Částka zvýšených nákladů (v Kč)	Koeficient 0,7	Koeficient 1	Koeficient 1,5
[A2] Uživatel hmatu/hlasu	95 000	Filologie (9) Filozofie, religionistika a teologie (10) Politické vědy (20) Právo (22) Učitelství (30)	Ekonomické obory (5) Historické vědy (12) Lesnictví a dřevařství (16) Neučitelská pedagogika (19) Sociální práce (24) Sociologie (25) Tělesná výchova a sport; kinantropologie (28) Umění (31) Vědy o umění a kultuře (32)	Architektura a urbanismus (1) Bezpečnostní obory (2) Biologie, ekologie a životní prostředí (3) Doprava (4) Elektrotechnika (6) Energetika (7) Farmacie (8) Fyzika (11) Chemie (13) Informatika (14) Kybernetika (15) Matematika (17) Mediální a komunikační studia (18) Potravinářství (21) Psychologie (23) Stavebnictví (26) Strojírenství, technologie a materiály (27) Těžba a zpracování nerostných surovin (29) Vědy o zemi (33) Veterinární lékařství, veterinární hygiena (34) Všeobecné lékařství a zubní lékařství (35) Zdravotnické obory (36) Zemědělství (37)

Kategorie studentů	Částka zvýšených nákladů (v Kč)	Koeficient 0,7	Koeficient 1	Koeficient 1,5
[B1] Uživatel mluveného jazyka	70 000	x	Architektura a urbanismus (1) Biologie, ekologie a životní prostředí (3) Doprava (4) Ekonomické obory (5) Elektrotechnika (6) Energetika (7) Farmacie (8) Fyzika (11) Chemie (13) Informatika (14) Kybernetika (15) Lesnictví a dřevařství (16) Matematika (17) Potravinářství (21) Stavebnictví (26) Strojírenství, technologie a materiály (27) Tělesná výchova a sport; kinantropologie (28) Těžba a zpracování nerostných surovin (29) Umění (31) Vědy o zemi (33) Zemědělství (37)	Bezpečnostní obory (2) Filologie (9) Filozofie, religionistika a teologie (10) Historické vědy (12) Mediální a komunikační studia (18) Neučitelská pedagogika (19) Politické vědy (20) Právo (22) Psychologie (23) Sociální práce (24) Sociologie (25) Učitelství (30) Vědy o umění a kultuře (32) Veterinární lékařství, veterinární hygiena (34) Všeobecné lékařství a zubní lékařství (35) Zdravotnické obory (36)

Kategorie studentů	Částka zvýšených nákladů (v Kč)	Koeficient 0,7	Koeficient 1	Koeficient 1,5
[B2] Uživatel znakového jazyka	150 000	x	Architektura a urbanismus (1) Biologie, ekologie a životní prostředí (3) Doprava (4) Ekonomické obory (5) Elektrotechnika (6) Energetika (7) Farmacie (8) Fyzika (11) Chemie (13) Informatika (14) Kybernetika (15) Lesnictví a dřevařství (16) Matematika (17) Potravinářství (21) Stavebnictví (26) Strojírenství, technologie a materiály (27) Tělesná výchova a sport; kinantropologie (28) Těžba a zpracování nerostných surovin (29) Umění (31) Vědy o zemi (33) Zemědělství (37)	Bezpečnostní obory (2) Filologie (9) Filozofie, religionistika a teologie (10) Historické vědy (12) Mediální a komunikační studia (18) Neučitelská pedagogika (19) Politické vědy (20) Právo (22) Psychologie (23) Sociální práce (24) Sociologie (25) Učitelství (30) Vědy o umění a kultuře (32) Veterinární lékařství, veterinární hygiena (34) Všeobecné lékařství a zubní lékařství (35) Zdravotnické obory (36)

Kategorie studentů	Částka zvýšených nákladů (v Kč)	Koeficient 0,7	Koeficient 1	Koeficient 1,5
[C1] s postižením dolních končetin	50 000	Ekonomické obory (5) Filologie (9) Filozofie, religionistika a teologie (10) Historické vědy (12) Informatika (14) Kybernetika (15) Matematika (17) Politické vědy (20) Vědy o umění a kultuře (32)	Biologie, ekologie a životní prostředí (3) Elektrotechnika (6) Farmacie (8) Fyzika (11) Chemie (13) Mediální a komunikační studia (18) Neučitelská pedagogika (19) Právo (22) Psychologie (23) Sociální práce (24) Sociologie (25) Učitelství (30) Umění (31)	Architektura a urbanismus (1) Bezpečnostní obory (2) Doprava (4) Energetika (7) Lesnictví a dřevařství (16) Potravinařství (21) Stavebnictví (26) Strojírenství, technologie a materiály (27) Tělesná výchova a sport; kinantropologie (28) Těžba a zpracování nerostných surovin (29) Vědy o zemi (33) Veterinární lékařství, veterinární hygiena (34) Všeobecné lékařství a zubní lékařství (35) Zdravotnické obory (36) Zemědělství (37)
[C2] s postižením horních končetin	110 000	Filozofie, religionistika a teologie (10)	Biologie, ekologie a životní prostředí (3) Ekonomické obory (5) Filologie (9) Historické vědy (12) Informatika (14) Kybernetika (15) Matematika (17) Mediální a komunikační studia (18) Neučitelská pedagogika (19) Politické vědy (20) Právo (22) Psychologie (23) Sociální práce (24) Sociologie (25) Učitelství (30) Umění (31) Vědy o umění a kultuře (32)	Architektura a urbanismus (1) Bezpečnostní obory (2) Doprava (4) Elektrotechnika (6) Energetika (7) Farmacie (8) Fyzika (11) Chemie (13) Lesnictví a dřevařství (16) Potravinařství (21) Stavebnictví (26) Strojírenství, technologie a materiály (27) Tělesná výchova a sport; kinantropologie (28) Těžba a zpracování nerostných surovin (29) Vědy o zemi (33) Veterinární lékařství, veterinární hygiena (34) Všeobecné lékařství a zubní lékařství (35) Zdravotnické obory (36) Zemědělství (37)

Kategorie studentů	Částka zvýšených nákladů (v Kč)	Koeficient 0,7	Koeficient 1	Koeficient 1,5
[D] se specifickými poruchami učení	20 000	x	vše	x
[E] s poruchou autistického spektra	50 000	x	vše	x
[F] s jinými obtížemi uvedenými v části 2, čl. 3, odst. 9	9 000	x	vše	x

- (1) Oblasti vzdělávání jsou uvedeny v souladu s přílohou k nařízení vlády č. 275/2016 Sb., o oblastech vzdělávání ve vysokém školství. Číslo v závorce za slovním označením jednotlivých oblastí vzdělávání odkazuje vždy na číslo té části citované přílohy k nařízení vlády, v níž je daná oblast vzdělávání vymezena.
- (2) Studijní programy/obory akreditované podle pravidel předcházejících nařízení vlády č. 275/2016 Sb. VVŠ zařadí do uvedených vzdělávacích oblastí individuálně.
- (3) U studijních programů akreditovaných podle nařízení vlády č. 275/2016 Sb. a zařazených do více studijních oblastí se použije pro stanovení koeficientu náročnosti daného programu ta studijní oblast, která je finančně náročnější.

Část 4 Metodický standard zajišťování studia SSP

Článek 1

- (1) **Metodický standard** se skládá ze dvou částí. První část vymezuje technické, organizační a legislativní podmínky, které zajišťují univerzální přístupnost vysokoškolského prostředí bez ohledu na okamžité potřeby konkrétního studenta (**standard univerzální studijní přístupnosti**, viz část 4, čl. 2). Za splnění těchto podmínek zodpovídá rektor VVŠ a škola při jejich plnění zpravidla využívá jiné zdroje než prostředky získávané podle ukazatele F. Druhá část určuje typ servisního či organizačního opatření, které souvisí s konkrétním studentem, příp. potřebný rozsah, ve kterém je VVŠ povinna opatření zajišťovat těm studentům se specifickými potřebami, které vykazuje v žádosti o příspěvek z ukazatele F a obdrží na něj příspěvek. Současně definuje podstatu a provedení jednotlivých opatření (**standard servisních a organizačních opatření**, viz část 4, čl. 3, 4 a 5 této přílohy).

Článek 2

Vstupní podmínky pro financování nákladů na studium SSP

- (1) Pro zajištění minimálního standardu služeb pro studenty se specifickými potřebami může VVŠ požádat ministerstvo o poskytnutí příspěvku na úhradu zvýšených nákladů (viz část 1 této přílohy). V případě, že VVŠ žádá o příspěvek v souladu s tímto metodickým standardem, je povinna prokázat, že:
- a) studentem se specifickými potřebami je osoba, která má:
 - i. alespoň jeden z dokladů uvedených v části 1, čl. 2, odst. (5)
 - ii. **a také** specifické vzdělávací potřeby, neboť náleží do některé z výše uvedených kategorií A–F (viz část 2, čl. 2 a 3 této přílohy); zařazení studenta do konkrétní kategorie je VVŠ povinna prokázat funkční diagnostikou (viz část 2, čl. 1, odst. 3 této přílohy).
 - b) VVŠ je schopna garantovat minimální technické a technologické zázemí a jeho přístupnost studentům se specifickými potřebami
 - i. bezbariérové prostory, příp. taková technická opatření, která umožňují bariéry překonávat bez improvizovaných jednorázových řešení;
 - ii. interiér a mobiliář prostor VVŠ (v případě potřeby též ubytovacích a stravovacích) adaptovatelný na specifické potřeby studentů s určitým typem postižení (např. stavitelné pracovní stoly pro studenty s pohybovým postižením dolních končetin, možnost modifikací světelných podmínek pro studenty se zrakovým postižením: zastiňování – přisvětlování pracovních prostor, možnost změny dispozic studijních místností pro potřeby studentů se sluchovým postižením – s ohledem na postavení tlumočnicků apod.);
 - iii. vybavení speciálními informačními a komunikačními technologiemi (vlastní hardware i software), jež představují základní garanci technické přístupnosti studia a studijních materiálů a také objektivitu při plnění studijních povinností, včetně testování; tímto technickým vybavením se nemyslí takové, jež primárně slouží osobní potřebě jednotlivých studentů (např. jako dlouhodobá zápůjčka²⁰), ale které tvoří pracovní prostředí přístupné akademickým pracovníkům a studentům při výuce, při nácviu studijních a pracovních strategií i při testování; o jeho technickou podporu a funkčnost se starají odborní pracovníci VVŠ;
 - iv. základní technologické vybavení (hardware i software) pro zabezpečení standardních servisních služeb garantovaných VVŠ (např. pro zpracování studijní literatury: skenery, OCR, tiskárny – včetně tiskáren bodového písma apod.);

²⁰Tyto potřeby jsou primárně uspokojovány z jiných zdrojů, na jejichž čerpání mají obecně osoby s postižením nárok, např. na základě zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů.

- v. zabezpečování přístupnosti vnitřních informačních systémů VVŠ, příp. těch, s nimiž VVŠ jako s prostředky své výuky běžně pracuje (např. administrativní či e-learningové prostředí) – VVŠ trvale zajišťuje, aby virtuální prostor, jež spravuje, příp. využívá, splňoval základní technické požadavky na bezbariérové prostředí a současně poskytuje vstupní technické i organizační zaškolení těm studentům, jimž jejich postižení neumožňuje samostatnou bezproblémovou orientaci v cizím a strukturně náročném prostředí;
- c) VVŠ je schopna provozně garantovat poskytování služeb uspokojujících specifické potřeby studentů
 - i. VVŠ personálně, technicky i organizačně zajišťuje takové intervence, které uspokojí specifické potřeby studentů s ohledem na jejich postižení, a to v minimálním rozsahu a kvalitě danými metodickým standardem (viz část 4, čl. 3, 4 a 5 této přílohy);
 - ii. VVŠ zřizuje/vyčleňuje specializované pracoviště, jež je personálně schopno zajistit servis v požadované kvalitě (viz část 4, čl. 5 této přílohy) a požadovaném rozsahu, nebo
 - iii. VVŠ pro přechodnou dobu, příp. pro činnosti, pro něž není schopna garantovat personální zázemí (a tedy servis samotný v požadované kvalitě a v očekávaném rozsahu), zajišťuje potřebné služby prostřednictvím třetí strany²¹.
- d) VVŠ činí a trvale dodržuje základní organizační opatření (definovaná i prostřednictvím vnitřních předpisů)
 - i. VVŠ definuje pravidla, jež způsobem jednotným pro celou školu nebo její součást jednoznačně vymezují způsob zabezpečování služeb pro studenty se specifickými potřebami prostřednictvím specializovaného pracoviště a existujícího technického zázemí v souladu s dohodnutými standardy;
 - ii. VVŠ je povinna přijmout ke studiu studenta se specifickými potřebami, nebrání-li případná adaptace studia absolvování studovaného oboru/programu v rozsahu daném řádnou akreditací, přípustné jsou pouze modifikace formální (technické a organizační) stránky studia;
- e) VVŠ zveřejňuje výstupy poskytnutých služeb tam, kde je veřejná dostupnost výstupu součástí minimálního standardu dané služby (viz část 4, čl. 5 této přílohy)

Článek 3

Specifické potřeby studentů v jednotlivých kategoriích a odpovídající servisní a organizační opatření

Níže uvedené tabulky poskytují souhrnný přehled o **specifických potřebách** studentů, jež mohou vznikat v návaznosti na nároky, které vysokoškolské studium v dílčích oblastech (komunikace, práce s psaným textem, práce s technologiemi apod.) na studenty klade. **Specifické potřeby** jsou vždy pojmenovány v záhlaví tabulek, zatímco v zápatí je uveden výčet **servisních a organizačních opatření**, která konkrétní část specifických potřeb studentů uspokojují.

Sloupec v tabulkách označený "[0] žádné" indikuje stav, kdy specifické potřeby podle funkční diagnostiky nevznikají, protože student využívá univerzální přístupnosti vysokoškolského prostředí nebo vlastní specifické potřeby dokáže kompenzovat na své straně. V ostatních sloupcích je vymezen typ, příp. rozsah opatření, která je VVŠ povinna studentovi poskytnout, pokud funkční diagnostika prokáže jejich nezbytnost.

Pokud funkční diagnostika prokáže nezbytnost dalších opatření, která standard překračují, očekává se, že VVŠ učiní nezbytné kroky k tomu, aby i taková opatření zajistila, avšak uskutečnění těchto nadstandardních opatření je podmíněno nalezením potřebných finančních zdrojů. Pokud zde i v jiných sloupcích zůstává pole prázdné, znamená to, že tato varianta zpravidla není s ohledem na povahu specifických potřeb dané kategorie studentů relevantní.

²¹Zadavatelem objednávky na poskytnutí služeb třetí stranou je VVŠ, nikoli student. Tento postup je garancí toho, že služby budou poskytnuty v souladu s níže definovanými standardy, neboť garantem poskytování nárokovatelných služeb je VVŠ, a budou uhrazeny z rozpočtu zadavatelské instituce.

(1) Specifické potřeby při sociální a mluvní komunikaci

Kategorie studentů	Specifické potřeby		
	[0] žádné	[1] prostor a doba trvání komunikace	[2] zpřístupnění mluveného slova
[A1] uživatel zraku	*		
[A2] uživatel hmatu/hlasu	*		
[B1] uživatel mluveného jazyka	*	*	*
[B2] uživatel znakového jazyka		*	*
[C1] s postižením dolních končetin	*		
[C2] s postižením horních končetin	*		*
[D] se specifickými poruchami učení	*		*
[E] s poruchou autistického spektra	*	*	
[F] s jinými obtížemi uvedenými v části 2, čl. 3, odst. 9	*	*	
	žádné	Časová kompenzace Organizační opatření	Tlumočnický servis Přepisovatelský servis Zapisovatelský servis
Servisní a organizační opatření			

(2) Specifické potřeby při práci s psaným textem

Kategorie studentů	Specifické potřeby				
	[0] žádné	[1] prodloužený čas	[2] texty ve formátu EED	[3] texty ve formátu NED	[4] texty ve formátu HD
[A1] uživatel zraku	*	*		*	
[A2] uživatel hmatu/hlasu		*	*		*
[B1] uživatel mluveného jazyka	*	*			
[B2] uživatel znakového jazyka		*			
[C1] s postižením dolních končetin	*				
[C2] s postižením horních končetin		*	*	*	
[D] se specifickými poruchami učení	*	*	*		
[E] s poruchou autistického spektra	*	*			
[F] s jinými obtížemi uvedenými v části 2, čl. 3, odst. 9	*	*			
	žádné	Časová kompenzace	Zpracování studijní literatury		
Servisní a organizační opatření					

(3) Specifické potřeby při práci se symbolikou a grafikou

Kategorie studentů	Specifické potřeby				
	[0] žádné	[1] prodloužený čas	[2] materiály ve formátu EED	[3] materiály ve formátu NED	[4] materiály ve formátu HD
[A1] uživatel zraku	*	*		*	
[A2] uživatel hmatu/hlasu		*	*		*
[B1] uživatel mluveného jazyka	*				
[B2] uživatel znakového jazyka	*				
[C1] s postižením dolních končetin	*				
[C2] s postižením horních končetin	*	*	*	*	
[D] se specifickými poruchami učení	*	*	*		
[E] s poruchou autistického spektra	*	*			
[F] s jinými obtížemi uvedenými v části 2, čl. 3, odst. 9	*				
	žádné	Časová kompenzace	Zpracování studijní literatury		
Servisní a organizační opatření					

(4) Specifické potřeby při práci s multimédií (zvukovými a vizuálními materiály)

Kategorie studentů	Specifické potřeby		
	[0] žádné	[1] kompenzace audiodokumentů	[2] kompenzace vizuálních dokumentů
[A1] uživatel zraku	*		
[A2] uživatel hmatu/hlasu			*
[B1] uživatel mluveného jazyka	*	*	
[B2] uživatel znakového jazyka		*	
[C1] s postižením dolních končetin	*		
[C2] s postižením horních končetin	*		
[D] se specifickými poruchami učení	*		
[E] s poruchou autistického spektra	*		
[F] s jinými obtížemi uvedenými v části 2, čl. 3, odst. 9	*		
	žádné	Zpracování studijní literatury Tlumočnický servis Přepisovatelský servis	Zpracování studijní literatury
Servisní a organizační opatření			

(5) Specifické potřeby při práci s technologiemi, příp. s fyzickým materiálem při výuce a studiu

Kategorie studentů	Specifické potřeby			
	[0] žádné	[1] prodloužený čas	[2] studijní asistence	[3] pedagogická intervence
[A1] uživatel zraku	*	*		*
[A2] uživatel hmatu/hlasu		*	*	*
[B1] uživatel mluveného jazyka	*	*	*	*
[B2] uživatel znakového jazyka		*	*	*
[C1] s postižením dolních končetin	*			*
[C2] s postižením horních končetin	*	*	*	*
[D] se specifickými poruchami učení	*		*	*
[E] s poruchou autistického spektra	*	*	*	*
[F] s jinými obtížemi uvedenými v části 2, čl. 3, odst. 9	*			*
	žádné	Časová kompenzace	Studijní asistence	Individuální výuka
Servisní a organizační opatření				

(6) Osobní potřeby související s postižením

Kategorie studentů	Specifické potřeby		
	[0] žádné	[1] osobní asistence	[2] orientace v prostoru
[A1] uživatel zraku	*	*	*
[A2] uživatel hmatu/hlasu		*	*
[B1] uživatel mluveného jazyka	*		
[B2] uživatel znakového jazyka	*		
[C1] s postižením dolních končetin	*	*	*
[C2] s postižením horních končetin	*	*	
[D] se specifickými poruchami učení	*		
[E] s poruchou autistického spektra	*	*	*
[F] s jinými obtížemi uvedenými v části 2, čl. 3, odst. 9	*	*	*
	žádné	Osobní asistence	Prostorová orientace
Servisní a organizační opatření			

Článek 4

Souhrn standardizovaných servisních a organizačních opatření poskytovaných VVŠ pro jednotlivé kategorie studentů

Opatření / Kategorie studentů	[A1] uživatel zraku	[A2] uživatel hmatu/ hlasu	[B1] uživatel mluveného jazyka	[B2] uživatel znakového jazyka	[C1] s postiž. dolních končetin	[C2] s postiž. horních končetin	[D] se specifickými poruchami učení	[E] s poruchou autistic. spektra	[F] s jinými obtížemi
Zpracování studijní literatury tab. (2), (3), (4) ²²	NED	EED I HD EAD	-	-	-	EED II NED	EED II	-	-
Přepisovatelský / zapisovatelský servis tab. (1), (4)	-	-	Simultánní přepis Obsahový zápis	Simultánní přepis Obsahový zápis	-	Obsahový zápis	Obsahový zápis	-	-
Tlumočnický servis tab. (1), (4)	-	-	-	Znakový jazyk	-	-	-	-	-
Individuální výuka tab. (5)	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Studijní asistence tab. (5)	-	ano	ano	ano	-	ano	ano	ano	-
Osobní asistence tab. (6)	ano	ano	-	-	ano	ano	-	ano	ano
Prostorová orientace tab. (6)	ano	ano	-	-	ano	-	-	ano	ano
Časová kompenzace tab. (1), (2), (3), (5)	ano	ano	ano	ano	-	ano	ano	ano	ano

²² Čísla v závorkách označují specifické potřeby 1-6 (viz tabulky výše), jež jsou příslušným servisním opatřením uspokojovány.

Zkratky a symboly použité v části 4, člancích 3 až 6²³ této přílohy (řazeno podle abecedy)

EED I – [editovatelný elektronický dokument 1. řádu](#)

EED II – [editovatelný elektronický dokument 2. řádu](#)

EAD – [\(elektronický\) audiodokument](#)

EVD – [\(elektronický\) videodokument](#)

HD – [hmatový dokument](#)

HG – [hmatová grafika](#)

NED – [needitovatelný elektronický dokument](#)

²³ Interpretace jednotlivých termínů je uvedena v samostatné kapitole Výklad souvisejících pojmů a zkratk.

Článek 5 Standardy servisních a organizačních opatření

Časová kompenzace

Opatření, jímž je studentovi poskytována na konkrétní studijní aktivitu časová lhůta delší, než je pro tentýž účel standardní, a to v přímé závislosti na jeho specifických potřebách a povaze úkolu, který má být splněn; opatření se vztahuje na aktivity, jejichž standardní doba trvání se počítá na minuty, příp. hodiny a typicky se odehrávají pod přímým dohledem učitele (např. písemná zkouška).

- v případě studentů se **zrakovým** postižením se – s ohledem na použité technologie pro zpřístupnění dokumentů – jedná typicky o časové navýšení při práci se strukturovaným textem (nikoli jeho prosté psaní), symbolikou a grafikou;
- v případě studentů se **sluchovým** postižením se typicky jedná o časové navýšení pro práci s psaným textem nebo pro práci s videodokumenty ve znakovém jazyce;
- v případě studentů s **pohybovým** postižením horních končetin se – s ohledem na rozsah postižení a použité technologie pro zpřístupnění dokumentů – jedná typicky o časové navýšení při práci s textem, symbolikou a grafikou, příp. při manipulaci s předměty, přístrojovou technikou apod.;
- v případě studentů se **specifickými poruchami učení** se u studentů s dyslexií či dysortografií – s ohledem na použité technologie pro vytváření dokumentů – jedná typicky o časové navýšení pro kontrolu strukturní, typografické a ortografické správnosti textu, k opakovanému čtení pro kontrolu správného pochopení nebo z důvodu ztráty koncentrace, v případě studentů s dyskalkulií o časové navýšení pro kontrolu numerických operací;
- v případě studentů s **poruchami autistického spektra** a studentů s **jinými obtížemi** (uvedenými v části 2, čl. 3, odst. 8 a 9) se v odůvodněných případech – s ohledem např. na možnou ztrátu koncentrace – jedná o časové navýšení při práci s texty.

Individuální výuka

Opatření, jímž se v odůvodněných případech zajišťuje smyslová nebo fyzická přístupnost výuky studentům se specifickými potřebami. Může jít jak o výuku poskytovanou samostatně jedinému studentovi, tak o výuku v malých skupinách studentů s týmiž specifickými potřebami, resp. týmiž pracovními metodami.

- není primárně určena ke znalostní kompenzaci nedostatečné připravenosti z nižších stupňů vzdělávání; dokud ovšem není možné zajistit srovnatelnost výsledků vzdělávání se studenty bez specifických potřeb, zvláště u odborných dokumentů nebo činností, s nimiž osoba se specifickými potřebami má minimální nebo žádné zkušenosti, je individuální výuka v řadě případů nutností (např. filologická výuka pro uživatele znakového jazyka, matematika pro uživatele znakového jazyka i pro uživatele hmatu/hlasu, empirické předměty a laboratorní cvičení pro uživatele hmatu/hlasu);
- v případě studentů se **zrakovým** postižením se může jednat o takové případy, při nichž jsou vzdělávací a pracovní metody používané u studentů bez specifických potřeb nekompatibilní s fyzickými či technickými nároky studenta se specifickými potřebami a vedly by k tomu, že student nejen nebude schopen výuku sledovat, ale neměl by ani možnost osvojit si specifické pracovní postupy, které v jeho případě umožňují profesní inkluzi (např. využití elektronických dat místo běžně dostupných vizuálních dat, používání hmatových dokumentů); dalším sledovaným a zohledňovaným aspektem je tempo, jímž běžná výuka probíhá;
- v případě studentů se **sluchovým** postižením se jedná např. o výuku jazyků, příp. o předměty, jejichž povaha (výukové prostředí, tempo výuky, mluvní návyky přednášejícího,

simultánní kombinace několika zdrojů informací atd.) by mohla komplikovat, příp. znemožňovat poskytnutí jiného vhodného opatření v rámci standardní výuky;

- v případě studentů s **pohybovým** postižením se může jednat o případy fyzické nepřístupnosti prostředí, v němž standardní výuka probíhá, příp. volba zcela odlišných výukových metod s ohledem na fyzická specifika studentů (např. pohybové aktivity);
- v případě studentů se **specifickými poruchami učení** se jedná např. o individuální výuku cizích jazyků;
- v případě studentů s **poruchou autistického spektra**, příp. studentů s **jinými obtížemi** se může jednat o případy, při nichž účast ve standardní výuce s ohledem na projevy daného postižení nebývá možná (častá ztráta koncentrace, poruchy chování apod.).
- poskytování individuální výuky (rozsahu a intenzity) se striktně řídí závěry funkční diagnostiky, odvíjí se tedy vždy od povahy a míry postižení a současně od náročnosti studovaného předmětu.

Organizační opatření

Souhrn opatření, která modifikují rámec studia SSP, pokud jde o místo, čas a způsob plnění studijních povinností.

- v případě úpravy místa konání jde např. o přesun výuky do učebních prostor, jež na rozdíl od prostor běžně využívaných vyhovují nárokům SSP (fyzická přístupnost učebny, její vzdálenost od toalety nebo jiné místnosti umožňující nezbytné asistenční služby, velikost učebny, dostupnost potřebných technologií, akustické vlastnosti či světelné podmínky apod.);
- pokud jde o čas, myslí se opatření, která jdou nad rámec Časové kompenzace dílčích studijních aktivit a zahrnují změnu standardního rozvrhu, změnu délky či počtu vyučovacích jednotek, změnu vstupních předpokladů pro zápis předmětu s cílem umožnit alternativní pořadí zapisovaných předmětů, alternativní termíny pro test nebo zkoušku apod.;
- pokud jde o způsob, myslí se např. změna velikosti či skladby studijních skupin, změna mobiliáře (design, rozměry a výška, rozmístění), změna vyučujících (s ohledem na jiné dispozice hlasové, artikulační, výrazové, psychologické apod.), zapojení obecně dostupných, ale v daném předmětu běžně nevyužívaných technologií (sdílené dokumenty, videokonference, písemný chat) apod.

Osobní asistence

Opatření kompenzující fyzické omezení studenta se specifickými potřebami při sebeobsluze a dalších fyzických aktivitách souvisejících se studiem nebo s činnostmi, které jsou součástí vzdělávacího programu, včetně ubytování a stravování v zařízeních, jejichž zřizovatelem je škola nebo které je student fakticky nucen využít při akcích organizovaných mimo sídlo školy.

- respektuje zásadu sebeurčení osob se specifickými potřebami²⁴;
- nezahrnuje vlastní vzdělávání ani nácvik specifických dovedností ve smyslu zmiňovaném v bodě [Studijní asistence](#), resp. [Nácvik studijních a pracovních strategií](#);
- uskutečňuje se v přímém kontaktu s osobou, jíž je poskytována asistence, a podle jejích přímých pokynů²⁵;

²⁴ Sebeurčovací principem asistence je myšlena skutečnost, že v otázkách osobní asistence určuje povahu a rozsah činností vykonávaných asistentem výhradně ten, jemuž se asistuje. Tento princip vychází z předpokladu, že vysokoškolský student je plně zodpovědný za svá rozhodování. Asistent může tuto asistenci odmítnout pouze v případě, že požadovaná činnost je ve zjevném rozporu se zákony a předpisy platnými pro danou školu nebo se zásadami etickými a že odmítnutím neohroží život nebo zdraví toho, jemuž asistuje.

- je poskytována v případech, kdy objektivně není možné využít technologie, která by učinila osobu se specifickými potřebami na této asistenci nezávislou, a vzhledem k povaze činnosti a povaze prostředí není ani možné dosáhnout této nezávislosti nácvikem specifických dovedností (viz [Nácvik studijních a pracovních strategií](#));
- osobní asistence zahrnuje především:
 - průvodcovské služby (vykonává školený asistent) – doprovod na neznámá nebo těžko dostupná místa²⁶, příp. na akce příležitostného rázu pořádané školou; přiměřená asistence v neznámém nebo fyzicky, psychicky či orientačně náročném a nevstřícném prostředí;
 - manipulace s předměty osobní potřeby a sebeobsluha (vykonává proškolený asistent) – pouze při přímé účasti ve výuce (nikoli v domácím prostředí, v ubytovacím, příp. stravovacím zařízení pouze v případě, že jde o činnost související se studiem)²⁷;
 - služby administrativního charakteru – pomoc při práci s písemnými materiály, jejichž povaha a také časový rámec činnosti neumožňují při jejich zpřístupnění využít standardních technických opatření, příp. by standardní zpřístupnění materiálů (např. digitalizací) bylo neefektivní;
 - redakční služby – technická pomoc se závěrečnými redakčními úpravami dokumentů vyžadovaných při plnění studijních povinností (typografické formátovací práce pro studenty se zrakovým postižením a pro studenty s postižením horních končetin apod.);

Prostorová orientace

Intervence, jejímž účelem a výsledkem je zajištění bezpečné fyzické orientace studenta a pokud možno jeho samostatný efektivní pohyb v prostorách, kde se odehrává vlastní studium, příp. prostorách, které se studiem bezprostředně souvisejí (administrativní a sociální prostory školy, ubytovací zařízení kolejního typu).

- typicky se týká studentů se zrakovým postižením, s poruchou autistického spektra, příp. studentů s pohybovým postižením dolních končetin či s jinými obtížemi;
- v případě studentů se zrakovým postižením ji vykonává kvalifikovaný instruktor prostorové orientace,²⁸ v ostatních případech školený osobní asistent;
- jedná se např. o intenzivní zácvik prostorové orientace studentů se zrakovým postižením před zahájením studia či aktuálního semestru, komentované prohlídky studijních prostor a jejich přístupových cest pro studenty s pohybovým postižením, s poruchou autistického spektra či jinými obtížemi, příp. intervence prováděné v závislosti na aktuálních změnách (nové dispozice výukových prostor, změny v přístupnosti některých prostor, změny v dopravě, stavební práce apod.).

Přepisovatelský servis

²⁵ Povaha termínu asistence předpokládá přímou součinnost asistenta s tím, jemuž asistuje a jenž je v daném okamžiku na témže místě, kde se věnuje pouze činnosti, k níž asistenci vyžaduje. Tato součinnost může být v odůvodněných případech realizována elektronicky (například textovým chatem nebo videochatem při sluchovém nebo komunikačním omezení, audiochatem při zrakovém omezení), vždy však pod podmínkou, že tento způsob komunikace je v daných podmínkách jediným reálně dostupným řešením a není volen ve snaze vytvořit na straně studenta podmínky pro jinou souběžně prováděnou činnost.

²⁶ Nepředpokládá se asistence v místech, která student navštěvuje pravidelně (posluchárny, koleje apod.), pokud ovšem neexistuje objektivní překážka, která studentovi v samostatném jednání brání.

²⁷ Osobní asistence při činnostech nesouvisejících s požadavky školy není hrazena z rozpočtu MŠMT, i když se odehrává v prostředí školy.

²⁸ V současné době dle § 9, odst. 1, písm. f) vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.

Opatření kompenzující smyslová omezení studentů se sluchovým postižením, zejména uživatelů mluveného jazyka, případně i znakového jazyka.

- jeho podstatou je simultánní přepis (jako způsob vizualizace mluveného projevu) zprostředkující komunikaci mezi slyšícími uživateli mluveného jazyka a sluchově postiženými uživateli mluveného jazyka, případně i znakového jazyka.

Režijní opatření

Intervence, jejíž obsah není přímo závislý na studentově příslušnosti do určité kategorie nebo obsahu studia, je nedílnou součástí studijní podpory všech studentů se specifickými potřebami a není možné jej ani předem kvantifikovat (může jít o jednorázová i opakovaná opatření), ani stanovit přesnou náplň.

- typicky se jedná o činnosti obecně organizačního rázu a administrativního rázu (organizační jednání se studenty a s akademickými i neakademickými pracovníky školy) a o studijní poradenství (návrhy individuálních studijních plánů, návrhy technických a studijních strategií, související jednání s akademickými i neakademickými pracovníky školy atd.);
- o opatřeních, která mají dlouhodobý charakter a týkají se typu poskytovaných služeb nebo organizace studia, je škola povinna vést záznam, včetně registrace dat a podkladů, na základě nichž došlo k opatření, a tento záznam uchovávat po dobu uvedenou v části 1, čl. 4, odst. 3 této přílohy;
- financování je zajištěno jednak základním paušálním příspěvkem na studenta, jehož výši stanoví ministerstvo, a dále z příspěvku na krytí jiných, specifických služeb školy, s nimž se pojí nezbytná míra režijních opatření.

Studijní asistence

Opatření kompenzující omezení studenta se specifickými potřebami během výuky, při práci se studijními materiály nebo při výzkumu a při práci s technologiemi nutnými k plnění studijních úkolů.

- je určována pedagogickým záměrem toho, kdo je zodpovědný za danou výuku, výzkum nebo za plnění daných úkolů, a se zřetelem k technickým, fyzickým a komunikačním možnostem toho, jemuž je asistence poskytována — její povaha a rozsah se tedy striktně odvíjí od závěrů [funkční diagnostiky](#);
- nezahrnuje osobní asistenci;
- uskutečňuje se v přímém kontaktu studenta se studijním asistentem;
- je poskytována výhradně v případech, kdy objektivně není možné využít technologie, která by učinila osobu se specifickými potřebami na této asistenci nezávislou, a vzhledem k povaze činnosti a povaze prostředí není ani možné dosáhnout této nezávislosti nácvikem specifických dovedností;
- studijní asistence zahrnuje především:
 - nácvik specifických dovedností ve smyslu zmiňovaném v bodě [Nácvik studijních strategií](#)
 - zprostředkování skutečností přístupných během výuky výhradně zrakem (pro studenty se zrakovým postižením);
 - technickou pomoc při orientaci v neznámém dokumentu s netriviální strukturou (pro studenty se zrakovým a sluchovým postižením a se specifickými poruchami učení v jazykové oblasti);

- v nutných případech formální jazyková redakce pro studenty se sluchovým postižením a se specifickými poruchami učení;
- pomoc při fyzické manipulaci se stroji, přístroji a laboratorními vzorky (pro studenty se zrakovým postižením a pohybovým postižením)
- asistence při sportovních aktivitách v rámci výuky (pro studenty se zrakovým, sluchovým a pohybovým postižením).

Tlumočnický servis

Intervence zprostředkující komunikaci mezi mluvčími znakového a mluvčími mluveného jazyka, a to prostřednictvím tlumočnicka znakového jazyka²⁹.

- tlumočnický servis respektuje terminologii používanou v odborném diskursu a svým přístupem napomáhá dalšímu rozvoji znakového jazyka – pokud k tlumočení odborných předmětů zavádí terminologické prostředky ve znakovém jazyce obecně neustálené, je-li to možné, postupuje tak, aby uplatňované neologismy byly následně veřejně dostupné např. prostřednictvím terminologického slovníku online;
- je-li to technicky možné a existuje-li souhlas komunikujících stran, je vhodné pořizovat videozáznam tlumočení;
- tlumočnický servis může zajišťovat rovněž překlad mezi písemnými dokumenty a dokumenty ve znakovém jazyce.

Zapisovatelský servis

Opatření kompenzující fyzická omezení při písemném záznamu mluveného projevu v případě studentů s pohybovým postižením, smyslová omezení v případě studentů se sluchovým postižením, příp. jiná omezení u studentů se specifickými poruchami učení.

- jeho výstupem je [obsahový zápis](#) (jako forma studijních poznámek).

Zpracovávání studijní literatury

Souhrn technických opatření a postupů, jejichž výsledkem je studijní literatura v přístupném formátu – zohledňujícím standardní pracovní metody a technické a smyslové možnosti studentů.

- v případě studentů se **zrakovým** postižením se typicky jedná o proces digitalizace / [adaptace](#), jehož výsledkem je buď editovatelný elektronický dokument ([EED_I](#)), needitovatelný elektronický dokument ([NED](#)), hmatový dokument ([HD](#)), nebo – jako doplněk – (elektronický) audiální dokument ([EAD](#));
- v případě studentů s **pohybovým** postižením se zpravidla jedná o proces digitalizace, jehož výsledkem je elektronický editovatelný dokument II ([EED_II](#)), příp. elektronický needitovatelný dokument ([NED](#));
- v případě studentů se **specifickými poruchami učení** se zpravidla jedná o proces digitalizace, jehož výsledkem je elektronický editovatelný dokument II ([EED_II](#)), v němž je zpřehledněna a případně zvýrazněna struktura dokumentu, příp. je možné do něj takové zásahy provádět ze strany studenta;

²⁹ Podle § 4, odst. 2 a 3, zákona 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob.

- veškerá připravená studijní literatura je předepsaným způsobem archivována ([archivace](#)).

Článek 6

Výklad souvisejících pojmů a zkratk

Adaptace (při práci s dokumenty)

- standardizovaný proces³⁰, při němž se forma dokumentu (v nezbytných případech i dílčí složky jeho obsahu) přizpůsobí technickým, smyslovým a kognitivním nárokům té skupiny uživatelů, pro něž je dokument určen;
- dotýká se všech dokumentů (studijních, testových i administrativních), s nimiž mohou studenti se specifickými potřebami přicházet do styku;
- výsledkem adaptace je dokument, který obsahuje informaci v maximální možné míře shodnou s dokumentem výchozím, přitom však současně obsahuje standardizované prvky a řešení zajišťující přístupnost dokumentu pro tu skupinu uživatelů, jimž je dokument určen (např. navigační aparát, zvýrazněnou strukturu, jednotně adaptované grafické prvky, v případě potřeby verzi hmatovou nebo ve znakovém jazyce);
- provádí ji – v rámci servisního opatření [Zpracování studijní literatury](#) – personál proškolený v rámci kurzů akreditovaných k tomuto účelu ministerstvem, příp. personál, jehož způsobilost je objektivně prokazatelná předchozí praxí;
- adaptované materiály jsou předepsaným způsobem archivovány ([archivace](#)).

Archivace

- souhrn odborných činností, které zajišťují správu dokumentů vzniklých jako přímý výstup servisních opatření poskytovaných studentům se specifickými potřebami; nedotýká se dokumentů administrativní povahy a těch, jejichž správu řeší VVŠ ve shodě se zákonem č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě;
- veškeré fyzické i digitální výstupy [Zpracování studijní literatury](#) jsou archivovány, katalogizovány v souladu s knihovními standardy a přinejmenším knihovní metadata jsou dostupná online ve veřejně přístupné databázi, resp. prostřednictvím Celostátní knihovny přístupných dokumentů Daleth, vlastní data pak autorizovaným přístupem, příp. fyzicky (v případě dokumentů v analogové podobě nebo na pevných nosičích digitálního záznamu);
- v případě dokumentů adaptovaných do fyzické podoby (hmatový dokument, hmatová grafika), od nichž však VVŠ nezůstávají fyzické kopie, jsou archivovány alespoň podklady pro jejich reprodukci, tedy např. sazba hmatových dokumentů a digitální grafické podklady pro hmatovou grafiku;
- v případě dokumentů neveřejné povahy (např. testy), archivuje VVŠ výsledky procesu adaptace v interních úložištích;
- v případě [zapisovatelského servisu](#) jsou výstupy ([obsahový zápis](#)) archivovány alespoň v interních úložištích VVŠ;
- v případě [tlumočnického servisu](#), je-li to technicky možné a existuje-li souhlas komunikujících stran, pořizuje se a v interních úložištích archivuje videozáznam tlumočení, příp. se nově vytvořená odborná terminologie archivuje např. ve veřejně dostupném slovníku online.

Diagnostika specifických poruch učení

- intervence nabízená a poskytovaná osobám s deklarovanou nebo předpokládanou specifickou poruchou učení, pro niž nemají formální oporu v aktuálně platném vyšetření, resp. nedisponují platnou zprávou z vyšetření:

³⁰ Relevantní metodické materiály jsou zmíněny u příslušných pasáží níže.

- **uchazečům** přicházejícím na VVŠ s přetrvávajícími obtížemi z nižších vzdělávacích úrovní, jejichž diagnóza je starší než dva roky a kteří požadují zohlednění svého postižení při přijímacím řízení, resp. při studiu na VVŠ;
- **studentům**, jejichž obtíže se projeví v souvislosti s nároky kladenými VVŠ³¹;
- je realizována pracovníkem s odpovídající kvalifikací (speciální pedagog, psycholog, psycholingvista) a odpovídajícími standardizovanými diagnostickými metodami³², včetně komplexního psychologického vyšetření, a musí umožňovat posouzení konkrétního dopadu diagnózy na jednotlivé studijní úkoly nebo aktivity;
- kromě diagnózy pořízené na příslušném servisním pracovišti VVŠ, které zajišťuje pro studenta podporu, akceptuje škola diagnózu jiného poradenského subjektu, pokud tato diagnóza splňuje nároky zde uvedené.

EED I – editovatelný elektronický dokument 1. řádu³³

- dokument, jehož textová vrstva je v celém svém rozsahu (včetně příp. automatického textu) přístupná odečítačům obrazovky, je uložena ve formátu, který umožňuje archivovat sémantickou strukturu textu (nejde tedy o prostý text), a je uživatelským způsobem editovatelná (nejde tedy o PDF nebo jiný formát určený k fixaci konečného znění);
- text je bez drobných technických chyb (prošel redakční korekturou buď přímo v nakladatelství, u autora, nebo při digitalizaci) a je adaptován ([adaptace](#)) s ohledem na technické a smyslové možnosti studentů se zrakovým postižením;
- struktura dokumentu je naznačena automatickými styly a textovou navigací (viz uvedená metodika);
- tabulková data jsou v symetrických tabulkách, příp. – z nezbytných technických důvodů – linearizovaná bez použití tabulkového modu;
- původní grafická složka dokumentu prošla redakční úpravou a je adaptována tak, že dochází k minimálním informačním ztrátám;
- dokumenty určené pouze pro práci s hmatovým výstupem (brailleským displejem) jsou sázeny tak, aby byl především korektní hmatový osmibodový výstup; skutečnost, že dokument je určen pouze pro hmatové vnímání, musí být zmíněna v předmětovém popisu dokumentu;
- do podoby EED I nejsou připravovány texty, jejichž informační hodnota by vzhledem k formě, jíž je informace prezentována, byla výrazně snížena, informace by byly buď zkráceny nebo úplně nedostupné (např. texty obsahující speciální symboliku, jež není obsažena v základních znakových sadách, nad nimiž odečítače obrazovek pracují; dokumenty, v nichž prostorové uspořádání informací tvoří z podstaty věci neadaptovatelnou složku, příp. dokumenty obrazové povahy apod.);
- výsledný dokument je předepsaným způsobem archivován ([archivace](#)).

EED II – editovatelný elektronický dokument 2. řádu³⁴

³¹ Náklady na diagnostiku a případná další opatření nese v tomto případě VVŠ.

³² V případě osob, jejichž mateřským jazykem je čeština, testovaných v souvislosti se studiem na střední škole a maturitní zkouškou: Cimlerová, P., Pokorná, D., Chalupová, E., a kol., *Diagnostika SPU u adolescentů a dospělých osob*, Praha: IPPP 2008 (uznatelnost diagnózy v souvislosti s přijímacím řízením na vysokou školu nebo během studia vysoké školy nejvýše 2 roky od vystavení diagnostické zprávy) nebo *DysTest: Baterie testů pro diagnostiku specifických poruch učení u studentů vysokých škol a uchazečů o vysokoškolské studium*, Brno: Masarykova univerzita 2014.

U osob, jejichž mateřským jazykem je čeština, testovaných primárně v souvislosti s přijímacím řízením na vysokou školu nebo během studia vysoké školy: *DysTest: Baterie testů pro diagnostiku specifických poruch učení u studentů vysokých škol a uchazečů o vysokoškolské studium*, Brno: Masarykova univerzita 2014.

³³ Hanousková, M. *Metodika k úpravám elektronických textů pro zrakově postižené uživatele*. [online]. Brno: Masarykova univerzita. Verze VII.2, posl. akt. 10. ledna 2014. [cit. 10. července 2017]. Dostupné z URL http://www.teiresias.muni.cz/download/Metodika_VII.pdf.

³⁴ Metodika citovaná v odstavci EED I se uplatní v relevantní míře.

- liší se od EED I tím, že grafická (obrazová) ani tabulková složka původního dokumentu nepodlehla [adaptaci](#), a případně dalším zvýrazněním (i barevným) struktury dokumentu;
- výsledný dokument je předepsaným způsobem archivován ([archivace](#)).

EAD – (elektronický) audiodokument

- dokument, v němž jsou informace podávány prostřednictvím zvukového záznamu;
- čistě audiální dokument (bez odkazu na textovou vrstvu) se považuje za doplňkový materiál, nikoli preferovanou formu, jejímž prostřednictvím by se ke zrakově postiženým měla dostávat studijní literatura; je-li použit, doporučený a preferovaný formát je digitální (před analogovým);
- výsledný dokument je předepsaným způsobem archivován ([archivace](#)).

EVD – (elektronický) videodokument

- dokument, v němž jsou informace podávány prostřednictvím videozáznamu, typicky užívaný pro záznam znakového jazyka;
- doporučený a preferovaný formát je digitální (před analogovým);
- výsledný dokument je předepsaným způsobem archivován ([archivace](#)).

Funkční diagnostika

- Posouzení komunikačních, pracovních a dalších specifických potřeb studenta, pomocí něhož VVŠ vymezuje funkční dopad objektivně doloženého zdravotního postižení na aktivity nezbytné pro studium zvoleného oboru/programu, a to nikoliv na základě prohlášení uchazeče nebo pouze na základě dokladů uvedených v části 1, čl. 2, odst. 5, písmeno a) až e) této přílohy.
- Funkční diagnostika předchází zahájení výuky v 1. semestru studia (pokud ke vzniku specifických potřeb nedošlo u studenta dodatečně), jejími přirozenými účastníky jsou student se specifickými potřebami, odborné servisní pracoviště a případně — s ohledem na dodržení požadavků zvoleného oboru/programu — zástupce fakulty; její součástí je ověření minimálních kompetencí studenta a výsledkem je stanovení komunikačních, pracovních a organizačních postupů, které je nutné během studia volit.
- Pro potřeby přijímacího řízení, příp. dalších aktivit předcházejících vlastnímu studiu se funkční diagnostika provede obdobně a v míře přiměřené situaci.

HD – hmatový dokument

- dokument tištěný v Brailleově bodovém písmu, v nezbytných případech doprovázený [hmatovou grafikou](#);
- sazba dokumentu striktně respektuje národní brailleskou šestibodovou normu jazyka, v němž je text napsán, včetně případných oborových specifik³⁵, má-li být z nedostatku ustálených řešení použita nová (dosud nepublikovaná) brailleská reprezentace vizuálních symbolů, očekává se konzultace mezi zainteresovanými pracovišti a následně zveřejnění použitého řešení;
- dokument je tištěn podle národních technických konvencí definujících velikost brailleského bodu, vzdálenosti bodů uvnitř brailleských znaků a mezi nimi³⁶, kvalitu a gramáž papíru apod.);

³⁵ Pro české prostředí se jako závazná chápe norma zveřejněná v publikaci: GONZÚROVÁ, W. *Příručka pro přepis černotisku do bodového písma*. Praha: Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, 1997, 38 s.; pro další národní normy je vhodným základním vodítkem publikace *World Braille Usage*. National Library Service for the Blind and Physically Handicapped. Library of Congress. Washington, D.C., USA: UNESCO, 1990 (dostupné též online: URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000872/087242e.pdf>), příp. metodické materiály vytvářené sdružením Braille Authority of North America (<http://www.brailleauthority.org/>) apod.

³⁶ Pro české prostředí platí tzv. úmluva o rozměrech Marburg medium (Marburg Medium space convention), jejíž specifikace jsou k dispozici mj. na www.blista.de/download/druckerei/braille-dimensions.pdf příp. v technické normě platné pro státy EU (BS EN 15823:2010 Packaging. Braille on packaging for medicinal products / ČSN EN 15823 Obaly – Braillovo písmo na obalech pro léčivé přípravky).

- sazba je prováděna výhradně elektronicky a je předepsaným způsobem archivována ([archivace](#)).

HG – hmatová grafika

- takový typ informačního zdroje, který zrakově postiženému uživateli hmatu/hlasu umožní vnímat plošné objekty a vztahy, např. planimetrická schémata včetně plánů a map, ilustrační a uměleckou grafiku, apod., ve formátu dvojúrovňového nebo víceúrovňového reliéfu, a dále prostorové objekty nebo vztahy, např. stereometrická schémata včetně zobrazení reálných předmětů, umělecké plastiky, ve formátu trojrozměrném (fyzické modely, výstupy 3D tiskáren);
- při výrobě jsou upřednostňovány technologie, které umožňují snadnou reprodukci hmatové grafiky³⁷ a [archivaci](#) datových podkladů.

Minimální kompetence studentů se specifickými potřebami

- dovednosti a znalosti studentů se specifickými potřebami, které překračují dovednosti a znalosti studentů bez specifických potřeb a jsou nezbytné k zajištění inkluzivního vzdělávání: aby mohla VVŠ uspokojovat nároky vznášené studenty se specifickými potřebami, vznáší sama na studenta nárok, aby měl osvojeny pracovní postupy, jimiž bude moci v co největší možné míře kompenzovat své pohybové, smyslové či kognitivní postižení (viz kap. [Nácvik studijních a pracovních strategií](#));
- obecnou minimální kompetencí všech studentů se specifickými potřebami je infromatická a technická gramotnost umožňující využití specifických adaptivních technologií a zajišťující maximální nezávislost na asistenci;
- u studentů se **zrakovým** postižením se typicky jedná: v případě uživatelů zraku o hardwarové a softwarové prostředky pro vizuální přizpůsobení vizuálních dokumentů tištěných i elektronických, přizpůsobení aplikačního prostředí pro práci s dokumenty i systémového prostředí pro práci s aplikacemi; v případě uživatelů hmatu o znalost šestibodové i osmibodové normy bodového písma (pokud jeho sledování nebrání zdravotní stav studenta), včetně specifické oborové normy a normy platné pro zápis jazyka, který je předmětem studia jazyky a schopnosti efektivní práce s hmatovými dokumenty, vč. hmatové grafiky; dále znalost práce s odečítačem obrazovky, hmatovým displejem a hlasovým syntetizérem včetně syntézy jazyka, který je předmětem studia; student je schopen samostatné editace dokumentů textových i symetrických dokumentů tabulkových, určených pro vizuální tisk; uživatel hmatu/hlasu navíc i dokumentů určených pro hmatový tisk; student je schopen samostatného pohybu a orientace v prostoru, pokud tomu nebrání přidružené pohybové nebo jiné postižení, v případě uživatelů hmatu/hlasu za pomoci bílé hole, případně vodícího psa;
- v případě studentů se **sluchovým** postižením se jedná o dovednost efektivně v komunikaci využívat češtinu (v psané, příp. i v mluvené podobě), o schopnost efektivně využívat nejméně jeden komunikační systém uvedený v zákoně 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob; v případě uživatelů znakového jazyka jde dále o odborné vyjadřování ve znakovém jazyce (používání odborné terminologie, práce se slovníky apod.), dále o dovednost pracovat se studijními texty v míře, která odpovídá požadavkům studovaného oboru/programu, a o znalost práce s elektronickými videokomunikačními nástroji (záznam, editace a sledování videodokumentů, videochat);
- u studentů s **pohybovým** postižením, se v případě osob s postižením dolních končetin jedná o schopnost samostatného pohybu v prostoru upraveném podle vyhlášky 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu, pokud specifičnost postižení nebo kombinace postižení objektivně samostatný pohyb neznemožňuje, v případě osob s postižením horních končetin dále o znalost

³⁷Pro výrobu trvanlivé dvojrozměrné grafiky např. (a) technologie tzv. termotisku (např. při použití zařízení Zy-fuse nebo Piaf) na mikrokapsulový papír; předloha je vytvářena v grafickém editoru, archivována a katalogizována; pro výrobu dočasné 2D grafiky lze využít např. rýsovacích souprav a speciálních fólií pro manuální ruční kresbu. Pro výrobu trvalé 3D grafiky např. (a) technologie vakuového tvarování (při použití zařízení Thermoform), při níž se vytvářejí kopie jedné fyzické matrice, (b) technologie digitálního trojrozměrného tisku, která předpokládá vytvoření digitálního datového podkladu apod.

práce s výpočetní, případně jinou kompenzační technikou umožňující manipulovat s dokumenty a fyzickými předměty;

- v případě studentů se **specifickými poruchami učení** se typicky jedná o znalost strategií pro práci s textem (efektivita čtení, orientace v dokumentech různého typu a různé délky a struktury) a o znalost práce s výpočetní technikou umožňující kontrolu strukturní, typografické a ortografické správnosti textu;
- v případě studentů s **poruchami autistického spektra** a studentů **s jinými obtížemi** se typicky jedná o znalost strategií pro efektivní využití času pro studium, rozvržení studijních povinností a o zvládání sociálních dovedností apod.

Nácvik studijních a pracovních strategií

- takový typ [studijní asistence](#), kterým student rozvíjí své [minimální kompetence](#), nebo který zajistí – v případě, že se specifické potřeby u studenta projeví až během studia –, že si student minimální kompetence, jimiž bude pak do co největší možné míry kompenzovat své pohybové, smyslové či kognitivní postižení, osvojí;
- v případě studentů se **zrakovým** postižením se typicky jedná o nácvik práce se speciální výpočetní technikou (ať už fyzickým či programovým vybavením) nad rámec běžných znalostí (viz kap. [Minimální kompetence](#)), příp. nácvik efektivní práce s hmatovými dokumenty netriviálního obsahu (různé národní znakové sady, speciální symbolika aj.), vč. hmatové grafiky;
- v případě studentů se **sluchovým** postižením se typicky jedná o nácvik efektivní práce s psaným textem – jeho překladem, strukturováním, kontrolou jazykové správnosti apod., o odborné vyjadřování ve znakovém jazyce a o efektivní využívání servisních a organizačních opatření (tlumočnického servisu, simultánního přepisu, obsahového zápisu apod.);
- v případě studentů s **pohybovým** postižením (především horních končetin) se jedná o nácvik efektivní práce s výpočetní, případně jinou kompenzační technikou;
- v případě studentů se **specifickými poruchami učení** se typicky jedná o nácvik strategií při práci s textem (efektivita čtení, orientace v dokumentech různého typu a různé délky a struktury) a o nácvik práce s výpočetní technikou umožňující kontrolu strukturní, typografické a ortografické správnosti textu;
- v případě studentů s **poruchami autistického spektra** a studentů **s jinými obtížemi** se typicky jedná o nácvik strategií pro efektivní využití času pro studium, rozvržení studijních povinností a o zvládání sociálních dovedností apod.

NED – needitovatelný elektronický dokument

- dokument, jehož textová vrstva chybí nebo není přístupná čtecím zařízením a nedá se editovat; dokument je určen výhradně pro práci zrakem a bez čtecích zařízení
- předloha není při vzniku dokumentu po obsahové ani formální (formátovací) stránce nijak modifikována, mění se pouze datový formát dokumentu (stále v rámci obrazových formátů: PDF, JPG, BMP, GIF, PNG, TIFF, EPS apod.)
- výsledný dokument je předepsaným způsobem archivován ([archivace](#)).

Obsahový zápis

- je poskytován v rámci [zapisovatelského servisu](#);
- jedná se o typ zápisu, při němž je registrován věcný obsah sdělení, nikoli jeho forma;
- není určen k vizualizaci mluveného slova, proto může, ale nemusí probíhat v reálném čase (může vznikat ex post až na základě [simultánního přepisu](#) jeho formálními úpravami);
- zápis je určen ke studiu, předpokládá se jeho [archivace](#), na vyžádání i jeho autorizace vyučujícím (příp. jím pověřené osoby), jehož projev byl takto zaznamenán;
- zápis pořizují osoby s aktivní znalostí zapisované problematiky.

Simultánní přepis

- převod mluvené řeči do písemné podoby v reálném čase³⁸;
- je poskytován v rámci [přepisovatelského servisu](#);
- není zpravidla korigován ani redigován, a v tom případě ani uchováván; výjimku tvoří případy, kdy je využíván jako podklad pro [obsahový zápis](#) – tehdy se předpokládají jak jeho redakční úpravy, tak dočasná archivace.

Znakový jazyk

- Znakové jazyky jsou přirozenými komunikačními systémy neslyšících; jsou tvořené specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu³⁹ (viz [Tlumočnický servis](#)); v českém prostředí se používá český znakový jazyk.

³⁸Podle § 6, odst. 1, zákona 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob.

³⁹Podle § 4, zákona č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob.